

Верховної Ради України, Розділ Законодавство України (постанови, накази, укази, закони). – Режим доступу до сайту: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=227-2008-EF&p=1210620132> 8. «Про Єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму» Постанова Кабінету Міністрів України № 1896 від 10 грудня 2003 р. [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Верховної Ради України, Розділ Законодавство України (постанови, накази, укази, закони). – Режим доступу до сайту: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1250-2003-EF&p=121126172> 9. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» Закон України N 249-IV від 28 листопада 2002 року [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Верховної Ради України, Розділ Законодавство України (постанови, накази, укази, закони). – Режим доступу до сайту: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=249-15EF&p=1212339683306748> 10. «Про боротьбі з фінансуванням тероризму»: Міжнародна Конвенція від 12.09.2002 р. [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Верховної Ради України, Розділ Законодавство України (міжнародні документи). – Режим доступу до сайту: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_518&p=1215422404895526 11. «Про боротьбі з тероризмом»: Закон України N 638-IV від 20.03.2003 р. [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Верховної Ради України, Розділ Законодавство України (постанови, накази, укази, закони). – Режим доступу до сайту: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=638-15&p=121559181963135>

Надійшла до редколегії 16.07.08

О. А. Севідов

СПОСОБИ ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНОГО ПРАВ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНОГО ПРАВ

При розробці методичних питань розслідування злочинних порушень авторського та суміжного прав виключно важливе значення має характеристика способів вчинення таких злочинів. Способи порушення авторського та суміжного прав багато в чому обумовлені самою природою цих прав. При вчиненні злочину особа здійснює замах не на матеріально виражені предмети, а на ідеальні образи творіння, вираженого в об'єктивній формі і доступного для сприйняття третіх осіб.

Потрібно звернути увагу на таку особливість злочинів, пов'язаних з порушенням авторського та суміжного права – злочином є таке незаконне використання чужого твору, яке завдає правовласнику матеріальну шкоду у значному, великому або особливо великому розмірі.

Способи вчинення даних злочинів знаходяться в прямій залежності від конкретних способів використання об'єктів авторського права і від оцінки правової природи подібного роду дій.

Черновол В. Є. пропонує класифікувати способи порушення авторського та суміжного права наступним чином:

1) *незаконне відтворення твору*: виготовлення одного або більш екземплярів твору або його частини в будь-якій матеріальній формі;

– виготовлення екземпляра (ів) твору у формі звуко- і відеозаписів;

– виготовлення в трьох вимірюваннях одного або більш екземплярів двомірного твору або в двох вимірюваннях – одного або більш екземплярів тривимірного твору;

– запис твору в пам'ять ЕОМ;

2) *незаконне розповсюдження;*

3) *незаконна публікація;*

4) *незаконний імпорт;*

5) *незаконний публічний показ;*

6) *незаконне публічне виконання;*

7) *незаконна передача в ефір;*

8) *незаконне повідомлення твору по кабелю;*

9) *незаконний переклад твору;*

– безпосередньо переклад твору без дозволу автора;

– використання перекладу твору без дозволу автора;

10) *незаконна переробка;*

11) *незаконна реалізація дизайнерського, архітектурного, містобудівного і садово-паркового проектів* [1, с. 6–8].

Таким чином, спосіб вчинення злочину визначається залежно від способу порушення відповідного майнового і (або) немайнового авторського права, а також від обставин, супутніх здійсненню злочину.

О. А. Дворянкін найпоширенішим видам інтелектуального піратства в даний час вважає: відтворення і розповсюдження без згоди правовласників програмного забезпечення; відтворення і розповсюдження фонограм; публічний показ, відтворення і розповсюдження аудіовізуальної продукції; додрукування тиражів літературних творів та видань [2, с. 86].

Коваленко Д. О. пропонує наступну класифікацію способів порушення авторського та суміжного прав: привласнення авторства, тобто випуску чужого твору в повному об'ємі або частково під своїм ім'ям; випуску твору, створеного в співавторстві, під своїм ім'ям без вказівки співавторів; незаконного використання об'єктів авторського права або суміжних прав, а саме: порушення прав автора – у відтворенні, розповсюдженні, імпорті та інших діях; порушення прав виконавця – в здійсненні першого запису виконання, відтворенні запису та інших діях; порушення прав виробника фонограм – у відтворенні, розповсюдженні, імпорті та інших діях [3, с. 46]; прав організацій ефірного і кабельного віщання – в записі передачі, відтворенні запису, передачі в ефір і інших діях.

Ми пропонуємо класифікацію способів порушення авторського та суміжних прав, яка базується на способах використання чужого твору. Слід зазначити, що всі способи порушення авторського

та суміжного права тісно пов'язані з метою отримання прибутку злочинцем.

1. *Відтворення твору.* Цей спосіб полягає у виготовленні одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також в електронній (у того числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер:

Час, впродовж якого триває злочинне порушення авторського та суміжного права залежить від наявності у конкретних суб'єктів злочинного досвіду, злочинних зв'язків, фінансових можливостей. Місцем злочину, на нашу думку, може бути як місце виготовлення чи зберігання, так і місце реалізації контрафактних примірників творів. Місцем виготовлення можуть бути як приватні помешкання, які переорієнтовано для злочинного промислу, так і спеціально орендовані та пристосовані виробничі приміщення, приміщення на виробництвах, що займаються відтворенням творів на матеріальних носіях (друкарні, заводи з виготовлення оптичних носіїв). Місцями зберігання можуть виступати як різного роду житлові чи господарські приміщення (квартири, гаражі), так і спеціально орендовані або пристосовані складські приміщення та площі. Так, за даними ДЗГ ГУМВС України, в м. Києві було виявлено та знешкоджено масштабний оптовий склад контрафактних DVD, розташований у приватному будинку. Власник будинку переховав у себе вдома великі партії піратських відеозаписів на DVD загалом понад 35 тисяч контрафактних примірників аудіовізуальних творів [4]. Місцями збуту (реалізації) частіше за все виступають офіційні або стихійні ринки, місця постійного скупчення громадян, так звані «прохідні» місця: входи-виходи станцій метрополітену, зупинки громадського транспорту, авто та залізничні вокзали.

При порушенні авторського та суміжного права в такий спосіб сліди порушення відображаються у документах (чеках, товарно-транспортних накладних, авторських договорах, договорах оренди); свідченнях осіб, що скоїли злочин, потерпілих, свідків; засобах виготовлення контрафактної продукції (носіях інформації, жорстких дисках комп'ютерів, обладнання для виготовлення матеріальних носіїв); особистих речах осіб, що скоїли злочин (записниках, нотатках, мобільних телефонах).

Необхідно відмітити, що цей спосіб порушення авторського та суміжного права можна охарактеризувати дбайливою підготовкою до скоєння злочину. Особи, що скоюють злочин, підбирають засоби скоєння (технічні прилади, комп'ютерну техніку) місце для здійснення злочинної діяльності, інколи вирішують «юридичне» питання (оформлення фізичної особи як приватного підприємця) та «кадрове» питання (підбір осіб для реалізації, перевезення, виготовлення контрафактної продукції). Наприклад, співробітниками Державної служби боротьби з економічною злочинністю ви-

крили та ліквідували нелегальний цех з виготовлення піратських аудіовізуальних творів. Як виявилось, жінка – приватний підприємець зорганізувала незаконне виробництво аудіо- та відеотворів на CD- та DVD-дисках. На підприємстві працювали 6-8 найманих робітників [5]. Вивчається попит на різноманітні твори, кон'юнктура ринку цінова політика.

2. *Трансляція і ретрансляція* телепрограм, радіопрограм, передач організаціями мовлення – організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення.

Час вчинення злочинних порушень авторського та суміжного права таким способом може тривати від кількох місяців до кількох років. Наприклад, при розслідуванні кримінальної справи було встановлено, що порушення авторського та суміжного права тривало впродовж трьох років[6].

Місцем скоєння злочинних порушень авторського та суміжного права вказаним способом може бути місце програм в ефір чи по кабелях. Слід зазначити, що місце передачі програм – це обладнані приміщення з встановленими спеціальними технічними засобами, що дозволяють здійснювати трансляцію або ретрансляцію програм, та так звані кабельні мережі, що зв'язують місце передачі програм з кінцевим споживачем.

Сліди злочинних порушень авторського та суміжного права можуть бути виявлені авторських договорів, договорах на трансляцію або ретрансляцію програм як між правовласником і організацією мовлення, так і між організацією мовлення та кінцевим споживачем, квитанції про сплату послуг. Так, у м. Севастополі ТРК «Девком» ретранслювало 25 телеканалів понад 5 тис. абонентів, не маючи на це відповідних договорів з правовласниками [7].

Необхідно відзначити, що організації ефірного або кабельного мовлення – це юридичні особи зі своїми статутами, для їх діяльності необхідна державна ліцензія. Але наявність державної ліцензії на здійснення такого роду діяльності не дозволяє організаціям ефірного чи кабельного мовлення транслювати чи ретранслювати програми мовлення, на які існують авторські та суміжні права, без укладення договорів з володільцем прав.

Таким чином, сліди злочинних порушень авторського та суміжного права у такий спосіб відображаються у наявності технічних засобів трансляції і таких специфічних документах, як розклади телепрограм, тексти усних або письмових анонсів, статуту. Велике значення мають також свідчення осіб, які приймали програми, тобто кінцевих споживачів. Також до об'єктів, що містять сліди злочину та є джерелами доказів, на нашу думку, можна віднести матеріальні носії (відеокасети, DVD), на які кінцевим споживачем було здійснено запис програми мовлення.

3. *Публічне сповіщення* (доведення до загального відома) – передача в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гама-променів), у тому числі з використанням супутників, чи передача на відстань за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організацій мовлення, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуки не можуть бути сприйняті.

Одним з порушень авторського та суміжного права цим способом є розповсюдження об'єктів авторського та суміжного права через мережу Інтернет. Специфіка цього способу порушення у тому, що право в сучасному його вигляді має справу частіше за все з матеріальними об'єктами. Також можуть виникати труднощі при визначенні місця злочину, наприклад інформація з одного комп'ютера до іншого, розташованого у тому ж місці, може пройти через сервери кількох країн, або об'єкт авторського права розташовано правопорушником на так званих хостінгах. При визначенні наявності слідів злочину необхідно пам'ятати, що крім використання свідчень та різного роду письмових документів (договір на використання твору, договір на надання послуг мережі Інтернет між правопорушником та провайдером, різного роду довідки провайдерів та пошукових мережених кампаній) необхідно надати доказового значення іншим слідам. Наприклад, сліди злочину можуть відображатися у змісті електронних ресурсів (на Web-сторінках, сайтах, форумах), на жорстких дисках комп'ютерів, серверах, носіях інформації.

4. *Публічне виконання* – подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і у один і той же самий час, або в різних місцях і у різний час.

Часом здійснення злочинних порушень авторського та суміжного права у такий спосіб, вважається невеликий відрізок часу протягом якого подається об'єкт авторського чи суміжного права, відрізок часу, впродовж якого декламуються вірші, виконується фонограма або пісня. Такі дії можуть відбуватися під час проведення концертів, свят, приватних чи громадських заходів. Так, наприклад, громадянин П. у приміщенні кафе «Студентське», роз-

ташованому у м. Харкові, здійснював музичний супровід з використанням комп'ютерної техніки та за винагороду подавав різноманітні музичні твори [8]. У іншій кримінальній справі приватний підприємець Т. організував концерти виконавців Валерії та С. Пєхи, не уклавши при цьому договір з організацією колективного управління правами, чим порушив суміжні права на використання фонограм [9].

Місцем здійснення такого злочинного порушення авторського та суміжного права можна вважати безпосереднє місце подачі об'єкта авторського права.

Сліди злочинного порушення авторського та суміжного права таким способом відображаються у документах (квитках, програмах концертів, рекламних оголошеннях, афішах, преїскурантах), у показаннях свідків та осіб, які скоїли злочин, у технічних засобах, що використовувалися для здійснення злочину.

5. *Публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми* – публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола однієї сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень.

Часом здійснення злочинних порушень авторського та суміжного права у такий спосіб вважається відрізок часу, впродовж якого представляється об'єкт авторського права. Такі дії можуть відбуватися під час демонстрації аудіовізуального твору у кінотеатрах, відеосалонах, кафе, інших громадських місцях, де встановлені технічні засоби демонстрації рухомих зображень.

Сліди злочинного порушення авторського та суміжного права таким способом відображаються у документах (квитках, програмах концертів, рекламних оголошеннях, афішах, преїскурантах), у показаннях свідків та осіб, які скоїли злочин, у технічних засобах, що використовувалися для здійснення злочину.

6. *Незаконний імпорт*. Зараз досить часто контрафактна продукція, насамперед аудіовізуальна, завозиться в Україну з території Російської Федерації. Так, наприклад, на Луганщині правоохоронці викрили та ліквідували нелегальний цех з виготовлення піратських аудіовізуальних творів. У ході проведення попереднього слідства було встановлено, що всі комплектні частини продукції – CD- та DVD-диски, поліграфія, а також пластикові футляри – контрабандою (через залізницю) завозилися з Москви [5]. Для забезпечення митного контролю при переміщенні через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, інформація про зареєстровані товари надсилається всім митним органам України. Якщо митний орган на основі даних реєстру товарів, що містять об'

екти права інтелектуальної власності виявляє ознаки того, що товари, пред'явлені для митного контролю та митного оформлення, є контрафактними, їх митне оформлення призупиняється. Такі товари підлягають розміщенню на складах тимчасового зберігання або на складах митних органів. Якщо контрафактність товарів, щодо яких приймалося рішення про призупинення митного оформлення, не буде підтверджена, ці товари підлягають митному оформленню в установленому порядку [10, с. 41];

7. Використання творів як контенту для мобільних телефонів (використання музичних творів як мелодій та рінгтонів, графічних творів як заставок).

У Німеччині ще у 2001 р. використання музичних творів як мелодій для мобільних телефонів було визнано окремим способом використання твору, яке потребує згоди автора [11]. В Україні наразі існує велика кількість торгових точок, які пропонують так звану «закачку» мелодій рінгтонів та ігор для мобільних телефонів. Але дуже часто вони не мають авторського права чи права на відтворення та розповсюдження контенту. Наприклад, гр. Д. порушував авторські та суміжні права шляхом передачі музичної та графічної інформації з ноутбука на термінали мобільного зв'язку, використовуючи при цьому CD-R диски із записами музичних творів, які були визнані агенцією із захисту інтелектуальної власності контрафактними [12].

8. Використання програмного забезпечення для мобільних телефонів. Слід зазначити, що останнім часом поширився ринок вторинних засобів мобільного зв'язку, та у користувачів виникла необхідність їх ремонтувати та оновлювати забезпечення мобільних телефонів. У зв'язку з цим у великому масштабі пропонуються послуги з так званої «перепрошивки» мобільних телефонів, яка представляє собою оновлення чи заміну програмного забезпечення, з яким працює телефон. Авторськими правами на програмне забезпечення володіють фірми-виробники. Фірми, що проводять «перепрошивку» діють без згоди з авторами забезпечення та частіше за все ліцензують свою діяльність тільки як ремонт терміналів мобільного зв'язку. Ця ситуація схожа на ситуацію з розповсюдженням програмного забезпечення для ЕОМ. На нашу думку, такі дії є порушенням авторського права.

Необхідно мати на увазі, що визначити вичерпний перелік способів вчинення даного злочину неможливо, оскільки постійно оновлювані технології, у сфері відтворення і розповсюдження об'єктів виняткових прав породжують все більш витончені способи вчинення злочину.

Список літератури: 1. Черновол В. Е. Криминалистическая классификация способов нарушения авторского права [Текст] / В. Е. Черновол // Российский следователь. – 2002. – № 9. – С. 6–8. 2. Дворянкин О. А. Защита авторских и смежных прав. Ответствен-

ність за їх порушення. Уголовно-правовой аспект [Текст]: науково-практич. посіб./ О. А. Дворянкін. – М.: Издательство «Весь Мир», 2002. – 464 с. 3. Коваленко А. А. Уголовно-правовая охрана авторских и смежных прав [Текст]: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. А. Коваленко; Московская академия МВД РФ. – М., 2001. – 202с. 4. Київська міліція знищила піратський осередок [Електронний ресурс] / Хрещатик. Київська муніципальна газета. – 2007. – №226(3216). – Режим доступу: <http://www.kreschatik-kiev.ua/ua/3216/news/1199286487.html>. – Назва з екрана. 5. Кучерук В. Дванадцять миттєвостей піратства [Електронний ресурс] / В. Кучерук. – Режим доступу: http://mvsinfo.gov.ua/events/2005/05/051905_1.html. – Назва з екрана. 6. Кримінальна справа № 1-217 за 2004 р. Архів Жовтневого місцевого суду м. Дніпропетровська. 7. Першиков Ю. Жертва закона «Об авторских и смежных правах» [Електронний ресурс] / Ю. Першиков // Courier.com.ua – всеукраинская интернет-газета. – 2002. – Режим доступу: http://www.ukrinter.com/gn_article.asp?ID=6620&NID=4&LEVEL=3. – Назва з екрана. 8. Кримінальна справа № 1-698 за 2001 р. Архів Київського місцевого суду м. Харкова. 9. Кримінальна справа № 1-754 за 2006 р. Архів Дзержинського місцевого суду м. Харкова. 10. Протидія злочинам у сфері інтелектуальної власності: (ст.ст. 176, 177, 227, 229 КК України) [Текст]: науково-практичний посібник / С. І. Ніколаюк, Д. Й. Никифорчук, Р. П. Томма, В. І. Барко – К.: КНТ, 2006. – 192с. 11. Корнева Е. Мелодии для сотовых телефонов – новый способ использования музыкальных произведений [Текст] / Е. Корнева // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. – 2002. – № 9. – С. 45–48. 12. Кримінальна справа № 1- 620 за 2007 р. Архів Кіровського місцевого суду м. Дніпропетровська.

Надійшла до редколегії 18.08.08

В. П. Давній

СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

Слово «самогубство» так міцно увійшло в щоденний вжиток, що може здаватись, ніби значення його загальновідоме й не потребує уточнень. Насправді ж побутова лексика настільки двозначна, що потребує додаткового опрацювання, щоб не наразитись на прикрі непорозуміння. Стан смертності від самогубств давно викликає обґрунтовану тривогу, проте й досі немає серед науковців і навіть суїцидологів (науковців і практиків різних галузей, діяльність яких пов'язана з вивченням самогубств) єдиного розуміння його природи та причин, немає також єдності дій. А тому дана проблема залишається актуальною для кримінально-правових досліджень.

Тематика доведення до самогубства є ще досить молодою порівняно з іншими у сфері кримінального права. Хоча й за цей незначний період часу досить багато вчених здійснили фундаментальні дослідження, які дали поштовх до вивчення цього питання й надалі. Серед них такі вітчизняні та зарубіжні науковці як Л. М. Шестопалова, Р. З. Авакян, І. А. Алієв, М. К. Аніянц, С. В. Бородін, М. І. Загородніков, Н. М. Ярмиш, В. М. Бурдін, В. Женунтій, О. С. Лісова, Е. Шнейдман та ін.

У даній роботі ми спробуємо дослідити, які ж соціальні та психологічні проблеми в Україні впливають на розгляд у суді справ